

УДК 342.9

Л. Л. Савранчук*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОФІЛАКТИКИ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні Україна має високий рівень корупції. Її небезпечною ознакою є широке розповсюдження навіть у тих органах, які визначені законодавством як спеціально уповноваженні на запобігання та протидію їй. У таких умовах ефект від застосування заходів протидії та запобігання корупції загалом у державі може бути досягнутий лише за умови забезпечення законності в діяльності правоохоронних органів [1, с. 99]. Відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. [2], одним зі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції є органи Національної поліції. Таким чином, цим суб'єктом має бути застосовано комплексний підхід до розробки заходів профілактики в її структурних підрозділах. Такий підхід можна реалізувати через адміністративно-правовий механізм протидії корупції, який у сучасних умовах найбільш прийнятний для України як правової, демократичної та соціальної держави.

На важливість дослідження адміністративно-правового механізму профілактики корупції в органах публічної адміністрації звертали увагу у своїх працях такі вітчизняні вчені: С.М. Алфьоров, О.М. Бандурка, М.Ю. Бездольний, О.В. Джафарова, І.А. Дьомін, Д.Г. Заброда, Є.В. Невмержицький, С.С. Рогульський, С.С. Серьогін та ін.

Тому **мета статті** полягає в розкритті сутності та змісту адміністративно-правового механізму профілактики корупції в діяльності органів Національної поліції.

Сьогодні в українському законодавстві передбачено, що служба в поліції є державною службою особливого характеру [3], яка полягає в професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян країни, які здійснюють професійну діяльність із реалізації прав, обов'язків і функцій підрозділів поліції, що входять у систему правоохоронних органів України.

Так, законодавство про проходження служби в Національній поліції України містить низку адміністративно-правових засобів протидії корупції в системі поліції. У Законі України «Про Національну поліцію» [3] (ст. 61 Закону) закріплено положення про обмеження та заборони, пов'язані зі службою в поліції.

Необхідно зауважити, що зазначені обмеження та заборони мають велике значення в адміні-

стративно-правовому механізмі профілактики корупції в службі в поліції України. Щоправда не можна знизити рівень корупції за допомогою лише таких адміністративно-правових засобів. Адміністративно-правові стандарти службової поведінки працівників поліції, зумовлені режимом організації та діяльності Національної поліції та певною мірою лише стримують корупційний складник цієї діяльності.

Тому вважаємо за необхідне розглянути поняття такого механізму та розкрити його зміст. Це надасть змогу зрозуміти суть та правову природу такого механізму та встановити особливості його реалізації щодо профілактики корупції в правоохоронних органах.

Так, Т.О. Коломєєць наголошує, що механізм адміністративно-правового регулювання становить собою сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [4, с. 32]. На думку В.В. Галунька під механізмом адміністративно-правового регулювання слід розуміти засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави [5, с. 87–97]. Механізм адміністративно-правового регулювання дозволяє охопити весь процес правового регулювання, представити його в системно-динамічному вигляді, розкрити його структуру, взаємозв'язок і взаємодію всіх елементів. До складників механізму адміністративно-правового регулювання він відносить норми адміністративного права та зовнішнє вираження – джерело права, публічну адміністрацію, принципи діяльності публічної адміністрації, індивідуальні акти публічної адміністрації, адміністративно-правові відносини, форми адміністративного права, тлумачення норм адміністративного права, методи адміністративного права, процедури реалізації адміністративно-правових норм [5, с. 87–97].

Також заслуговує на увагу точка зору І.П. Голосніченка, який вважає, що механізм адміністративно-правового регулювання – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких впливають на відносини, що виника-

ють у процесі здійснення виконавчої влади; його структурними елементами вчений вважає норми адміністративного права, адміністративно-правові відносини, акти тлумачення норм права та акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [6, с. 20–21].

Цікавою є позиція В.П. Хропанюка, який під механізмом адміністративно-правового пропонує розуміти систему правових засобів, за допомогою яких здійснюється упорядкування суспільних відносин відповідно до мети й завдань правової держави. Структура такого механізму, на його думку, полягає в нормах права, правовідносинах та актах реалізації юридичних прав та обов'язків [7, с. 341–342].

Зважаючи на зазначене вище, запропонуємо власне бачення щодо розуміння *поняття механізму правового регулювання*, під яким, на нашу думку, необхідно розуміти систему правових засобів, за допомогою якої регулюються суспільні відносини фізичних та юридичних осіб шляхом забезпечення прав, свобод та законних інтересів.

Таким чином, завдяки механізму адміністративно-правового регулювання відбувається реалізація правового впливу адміністративно-правових норм на управлінські відносини.

Зважаючи на викладене вище, доцільно підкреслити, що за допомогою правових засобів, за допомогою яких регулюються суспільні відносини фізичних та юридичних осіб шляхом забезпечення прав, свобод та законних інтересів, можна досягти зниженню рівня проявів корупції в діяльності органів Національної поліції.

На думку С.М. Серьогіна і С.С. Серьогіна, ефективним інструментом на шляху запобігання та протидії корупції може стати комплекс механізмів протидії й запобігання корупції в органах публічної влади. При цьому механізми протидії мають бути спрямовані на ліквідацію причин, зменшення вияву корупціогенних чинників і мають суто низхідний характер від державних органів до громадянина, механізми ж запобігання базуються на тісній взаємодії держави та інституцій громадянського суспільства і спрямовані на руйнацію передумов корупції [8, с. 138].

О.О. Онищук у своїй праці визначає поняття «механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції» як систему адміністративно-правових засобів, спрямовану на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання та протидії корупції, яка є процесом, що містить певні стадії (етапи) реалізації та елементи (складники) [9, с. 687–688].

О.О. Онищук звертає увагу на те, що механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції характеризується такими рисами: «1) є системою адміністративно-правових засобів; 2) наявність спрямовання на врегулювання су-

спільних відносин у процесі запобігання та протидії корупції; 3) запобігання корупції – це не допущення, відвертання завчасно корупційних діянь; 4) протидія корупції – це скеровування діяльності спеціально визначених суб'єктів публічної адміністрації проти будь-яких розпочатих корупційних проявів; 5) є процесом, що містить визначені стадії (етапи) реалізації; 6) містить такі елементи: норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження джерела права, публічну адміністрацію, принципи діяльності публічної адміністрації, індивідуальні акти публічної адміністрації, адміністративно-правові відносини; форми адміністративного права, тлумачення норм адміністративного права, методи адміністративного права, процедури реалізації адміністративно-правових норм, принцип законності» [9, с. 687]. Загалом, з урахуванням вищезазначеного, можна дійти висновку, що вищенаведені риси правового механізму протидії корупції є змістовними, логічними та послідовними, що мають сприяти його належному функціонуванню.

Водночас адміністративно-правовий механізм протидії корупції, на думку С.Г. Стеценко, є «сукупністю правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права, до якого входять органічні та функціональні складові частини» [10, с. 64].

О.В. Ткаченко вважає, що механізм адміністративно-правового регулювання протидії корупції – це сукупність правових і організаційних засобів (інструментів), спрямованих на боротьбу з корупційними виявами серед співробітників правоохоронних органів. Одним зі складників механізму адміністративно-правового регулювання протидії корупції є норми права, у яких закріплено порядок (правила, вимоги), що регулює та встановлює визначені державою критерії поведінки осіб, наділених владно-розпорядчими функціями [11, с. 14].

Досить слушно робить О.В. Ткаченко, розглядаючи такі засоби протидії корупції, як форми й методи, під категорією «інструменти», якою наділені органи публічної адміністрації.

На нашу думку, заслуговує на увагу визначення поняття адміністративно-правового механізму протидії корупції, подане В.Д. Гвоздецьким: «Це сукупність взаємопов'язаних елементів (управлінських, правових, контрольних, виховних, культурних та інших), які утворюють його структуру і спрямовані на досягнення основної мети його функціонування – сповільнення темпів зростання корупції, зменшення її обсягів, виявлення та припинення її проявів, поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення негативних наслідків корупційних правопорушень» [12, с. 372].

На підставі вищезазначеного слід констатувати, що підходи сучасних вчених-адміністративістів до розуміння сутності адміністративно-правового механізму протидії корупції характеризується відсутністю єдиного бачення до детермінації, змісту та складників. Загалом, такий стан унеможливорює чітке розуміння сутності механізму профілактики корупції, що ускладнює визначення його логічної структури та функціонування його складників, а також не дозволяє виробити оптимальні та допустимі практичні рішення і формуванню чітко обґрунтованих напрямів профілактики корупції в органах Національної поліції України.

Отже, адміністративно-правовий механізм профілактики корупції в органах Національної поліції слід розглядати через теорію механізму адміністративно-правового регулювання.

На підставі позицій учених можна дійти висновку, що елементами структури адміністративно-правового механізму профілактики корупції в діяльності органів Національної поліції є: а) норми адміністративного права, що визначають права та обов'язки поліцейських; б) адміністративно-правові відносини в процесі профілактичної діяльності серед поліцейських; в) нормативно-правові акти, які регламентують діяльність поліцейських у сфері профілактики корупції.

Таким чином, варто зазначити, що *адміністративно-правовий механізм профілактики корупції в органах Національної поліції* – це встановлені нормами адміністративного права вимоги, спрямовані на забезпечення дотримання стандартів антикорупційної службової поведінки в діяльності працівників поліції, попередження протиправних дій та притягнення до юридичної відповідальності за корупційні проступки.

Література

1. Алфьоров С.М. Адміністративно-правова діяльність щодо протидії корупції в органах внутрішніх справ: монографія. Харків: Золота Миля, 2011. 372 с.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Офіц. вісн. України*. 2014. № 87. Ст. 2474.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. *Офіц. вісн. України*. 2015. № 63. Ст. 2075.
4. Коломєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
5. Галунько В.В. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття): монографія. Херсон: Херсонська міська друкарня, 2010. С. 87–97. URL: <http://www.law-property.in.ua/images/books/aruvsu.pdf>.
6. Голосніченко І.П. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посібник. Київ: ГАН, 2005. 231 с.

7. Хропанюк В.Н. Теория государства и права: учеб. пособ. для высш. учебю завед. Москва, 1995. 377 с.

8. Сербогін С.М. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади. Публічне управління : теорія та практика: збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків: ДокНаукДержУпр, 2010. № 1. С. 134–140.

9. Онищук О.О. Механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції. Форум права. 2010. № 4. С. 686–689. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2010_4_109

10. Стеценко С.Г. Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії: монографія. Київ: Алерта; КНТ; Центр учб. л-ри, 2008. 166 с.

11. Ткаченко О.В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 19 с.

12. Гвоздецький В.Г. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні: монографія. Київ: МП «Леся», 2011. 592 с.

Анотація

Савранчук Л. Л. Адміністративно-правовий механізм профілактики корупції в органах Національної поліції. – Стаття.

У науковій статті висвітлено сутність та зміст адміністративно-правового механізму профілактики корупції в діяльності органів Національної поліції. Запропоновано авторське визначення поняття «адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах Національної поліції» та визначено складники її структури.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, Національна поліція, профілактика, корупція.

Аннотация

Савранчук Л. Л. Административно-правовой механизм профилактики коррупции в органах Национальной полиции. – Статья.

В научной статье освещены сущность и содержание административно-правового механизма профилактики коррупции в деятельности органов Национальной полиции. Предложено авторское определение понятия «административно-правовой механизм противодействия коррупции в органах Национальной полиции», определены составляющие элементы ее структуры.

Ключевые слова: административно-правовой механизм, Национальная полиция, профилактика, коррупция.

Summary

Savranchuk L. L. The administrative and legal mechanism for the prevention of corruption in the bodies of the National Police. – Article.

In the scientific article, the essence and content of the administrative-legal mechanism for the prevention of corruption in the activities of the bodies of the National Police are highlighted. The author defines the concept of “administrative and legal mechanism of counteraction to corruption in the bodies of the National Police” and defines the constituent elements of its structure.

Key words: administrative and legal framework, the National Police, prevention of corruption.